

«Երբ տեսնես ինձ նման մի աղևոր
ձերո նի, պատուէ զայն իբրև մատ-
եան մը, հոժ՝ խորհրդածուխի ներքով,
և բազմատեսակ օգուտներով համակ,

մի արհամարհներ զանիւր, որ կը դողդոջէր տկարին պաշտպան կալուսի՛ր, և յուսահատն սփռփէ ամաք բանիւք, որպէս զի այլոց յարգանքն վայելես։ Կը տեսնեմ որ մտայդ հորիզոնին վերայ կը թռչտին յուսալից աստղեր, սիրոյ, բարեկամութեան, մեծանձնութեան հրաւիրակ զգացումներ կերելութանսն անդ տատեղածի։ Երբեք ի կեր տրկ կենտոյդ ամբողջ ընթացքին մէջ այն պատեհութիւնները՝ զորս ճակատագիրը քեզ կը ներկայացնէ այլոց բարիք գործելու համար, և գերի վերոյ պիտի կացուցունես զանձնդ, յորինակ բազում անձանց, որոց զընացքն յոյժ կը տարբերի բարիներու ընթացքէն։ Զանա ամենուն հաճելի լինել, այլ մի լինիլ կեղծաւոր, մի լինել մարգեղոյդ սիրէ՝ ճշմարտութիւնը այնպէս՝ որպէս չպիտի սիրես փառքը, առէ մոլորութիւնները այնքան, որքան պիտի սիրես կենտոյդ առաջնորդ բարեկամները, բարեկամներ՝ որքա՛ն անկմանդ մէջ իսկ կուգան կը ժպտին քեզ, ինչպէս մեծութեանդ մէջ քու վրագ կը դուրդաւրան մի համակրելի բնագոյով։

«Հայ մանուկ, երբ տեսնես կոյր մէ՛, որ իւր յենարանին կը թնամ յաւիտենական խաւարի մէջէն քեզ կը ձայնէ, քու օգնութիւնդ կը հայցէ, երբ տեսնես թշուառ մը՝ որ տանդ սեմին վրայ շնչեալ աչօք զքեզ կը դիտէ, երբ այրի կին մը իւր գրկաւ բարձ մանկիկը քեզ կը ներկայացնէ արտասուալից, զմանք եղբայրակիցներդ համարէ և սրբէ նոցա արտօսը, զի մարդկութիւնը ամբողջ մի նուիրակա՛ն եղբայրութիւն է, և նոքա որ

կուգեն եղբայրացաւ լինիլ, նոքա կանգիտանան եղբայրութեան դաշինքը։»

(Ի՞նչ զարմանալի գուգադիպութիւն երանաւէտ օրուան մը մէջ, երիտասարդութեանդ սկիզբինիկ տարիներուն մէջ սէր և աշխարհ, ձեռք ձեռքի տրուած քեզ պիտի ելլին ընդ առաջ, առաջինը պիտի ականես, կոյր մէ՛ հըրշակալեղ, ամօթլեամ, որ իւր գեղեցկութիւնը կը հաշուէ եօթնետասըն գարուններով, նա որ իւր մօր ալիւնարիկն տակ պատկառած՝ յարտօսը պիտի շարժէ դքեզ, սրտեւանդն արտօսը պիտի կայլակէ աչքերէդ, իբրեւ զգացմանց ամպիկներէ, որոնք՝ որպայդ ամպոց իթերն է, պիտի ուռուցանէ նա քեզ քաղցրութեամբ, թափել քու խրտալութիւնդ, և լինել ապուշ մը ցնորակոծ, նա զքեզ պիտի հրաւիրէ ոչ թէ ի դաշտ պատերազմի, ուր կ'ապսեն պատկներ յաղթական գինուորին, ոչ ի վտանգս՝ տրդ ժուարութիւնք քեզ հետ պիտի պատերազմին, այլ կը հրաւիրէ ընտանեկան յարկն, սո՛ւրբ և նուիրակա՛ն, հսնկնապսեն անբիծ ճակատու մը հմայքը, դողալ սրտի քաղցրութիւնները, և Գստուծոյ մը օրհնութիւնները։

«Իսկ ես, որ ցարդ աշխատեցայ յօգուտ քեզ և նմանեացդ, որ այս աղէբեկ մաղերուռ աշխարհի պատրաստած կայծակներուն հետ ընդհարիլը տեսայ, խնդութեամբ, կը յորդորեմ՝ զքեզ չվախնալ երբէք որեւէ արկածներէ, պատանեկութիւնդ և երիտասարդութիւնդ երեւելի ըրէ վիճակիդ և հասակիդ վայելուչ աշխատութեամբ, և առաքինի ընթացքովդ՝ որով վայելեցար ցարդ։»

Այս վերջին ժամուս իմ սուջեւս կերելն կենացս ընթացքին մէջ աւելի ունեցած գիպաց երկարածիք չգիտայն՝ զոր սէր ատելութիւն, սպէտք և խնդութիւն կռած են, տխուր և քաղցր յիշատակներ միանգամայն կը խռանին մտացս մէջ, և այդ յիշատակներէն որպիսի խորհրդածութիւններ կը ծագին, կարծես պատմութիւն մը կենդանի կը խօսի ինձ այնպիսի փորձառութիւններ, որք պարտին շղթայուած լինել կենաց ամբողջութեան հետ կը թողում գրեզ, սրբեակ իմ, այժմ առանձին, ինքնօգնութեան միջոցներուն գիմէ ժիրածիր, կը թողում գրեզ աշխարհի վրայ մուրահան, ինչպէս Ագարն յանապատի, ինչպէս պանդուխտ մը յառահա խորհրդաց մէջ, բացցոյ՝ քաւ խոհեմութիւնդ քեզ առաջնորդ, և ամէն գիտարութիւնք՝ երեւակայութեան խորութիւն ստուերներ համարէ, և զքեզ կենաց անսպասելի մէջ խրախուսելու համար ընդունէ ծերունոյ մը օրհնութիւնները, որք գէեզ պիտի զօրացնեն, յո՛ւսք և լինիս »:

Յիշեալ պատմութիւն ծերունոյն խորասունները լաւ իմիտ առնելով՝ բնթաշաւ կենաց ճանապարհէն՝ մեծարուած և պաշտելի, և այսպէս իմաստուն խրատութիւն յիշատակը բարձրացոյց իւր բարեմասնութեամբ համայն »:

ԿՈՆՍՏԻ ԸՍՏ ԼԱՊՐԻԻՅԵՐԻ

(Շուր. Գ. Բէ-էն)

Ինչո՞ւ համար կանանց տգիտութեան պատճառն արանց վրայ նետել ո՞ր օրէնք, ո՞ր հրովարտակ, կար-

գիլեն բանալ աչք՝ և կարդալ, և կը հրամայեն կարդացածնին ծածկել, անոնց վրայով հաշիւ տալ իրենց խօսակցութեանց կամ իրենց գործոց մէջ, ո՞չ ապաքէն իրենք զիրենք դատապարտած են այժմ, չգիտնալու բան մը, կամ իրենց բնական տկարութեամբ, կամ մտքերնուն ծուլութեամբ, կամ գեղեցկանալու համար ունեցած զբաղմամբ. կամ տեսակ մը թեթեւամտութեամբ, որ կարգելու զնոսա հետեւելու ուսման մը, կամ ունենալով միայն այն տաղանդն և հանճար՝ զոր ձեռագործի համար ի կիրարկանեն, կամ առանին զբաղմանց, կամ բնական օտկմամբ տաժանակիր և խիտա գործերէ կամ միաքն գոհացնող հետաքրքրութեան տարբեր հետաքրքրութեամբ մը, և կամ յիշողութիւնն կրթելու ճաշակէն բոլորովին օտար ճաշակով մի: Բայց ինչ պատճառի աղ որ արք պատշաճեցնեն կանանց այս տգիտութիւնն, երջանիկ են, զի կանայք, որք կիշխեն այլուր այնքան ճարտարութեամբ, ունին իրենց վրայ գէթ այս առաւելութիւնն:

Գիտուն կին մը կը նկատեն իբրեւ գեղեցիկ զէնք մը՝ քանդակեալ ճարտարութեամբ, սքանչելապէս լըղկեալ և լաւ աշխատեալ, որ թանգարանի մը զարդն է, զոր կը ցուցնէ հետաքրքիրներու, որ սակայն է անգործածելի, որ ոչ պատեւազմի և ոչ որոյ կը ծառայէ:

Եթէ գիտութիւնն և հանճար գրունտին միացեալ ի մի անձն, ոչ ևս կուզեմ իմանալ սեռն, այլ կ'զմայլով, և եթէ ըսէք ինձ, թէ հանճարեղ կին մը չէ նաեւ իմաստուն, արդէն մտածած պիտի ըլլաք ինչ որ այն ինչ կար-

դացիք, թէ կանայք չեն արհամարհեր գիտութիւնն եթէ չունենան թերութիւններ, կրնաք ինքնին եզրակացնել ուրեմն թէ կանայք որքան նուազ ունենային այդ թերութիւններէն, այնքան աւելի պիտի լինէին իմաստուն, թէ այսպէս իմաստուն կին մը շատ իսկ պիտի ունենար յարմարութիւն լինելու գիտուն, և կամ թէ կին մը գիտուն յաղթած ըլլալով շատ մը թերութեանց՝ է արգէն իմաստուն:

Մեզ հաւատարմապէս մտերիմ երկու կանանց իրարմէ ուժանալն, թէպէտ լինին անոնք այնպիսի շահերու համար իրարմէ անջատեալ, յորոք մենք չունենանք ոչինչ մասն, գիտարին կէտ մ'է, պէտք կ'ըլլայ ըստ ընտրութիւն մ'ընել յաճախ անոնց մէջ, կամ երկուքէն ալ անցնիլ:

Կանայք ծայրայեղ են, թէ՛ ի լաւութեան թէ՛ ի չարութեան կը գերազանցեն զարս:

Կանայք արանց շատերէն կանցնին սիրոյ մէջ, բայց արք յաղթանակը կը շահին բարեկամութեան մէջ:

Արք են պատճառ որ կանայք չեն հաշտ ընդ միմեանս:

Կեղծելու մէջ վտանգ կայ. ահա՛ Լիզլ ծեր արդէն, կուզէ նմանիլ ծաղրելի մոնկամարդ կնոջ մը, և կը լինի ինքն իսկ յայնանակ, մինչև սոսկ կու՛մ ազդել ինձ: Նմանելու համար այդ մոնկամարդին՝ կը ծամածռէ դէմքն, և կը նազի, ահա կը լինի ողորդ, զի այն՝ զոր կը ծաղրէր՝ իրմէ գեղեցիկ է իւր քով:

Քաղաքի մէջ փափաքելի է որ ազուշ սյրերն և կիներ միտք ունենան, ապտառնաց մէջ՝ ունեցողներն ալ կորսնցնեն, և այս վերջնոց մէջ

մտացի կին մը՝ միւս կիներէն խենթ հրատարակուելու վտանգէն դժուարաւ կրնայ պրծիլ:

Սյրն աւելի հաւատարմօրէն կը պահէ այլոց քան իր գաղտնիքն, կինն ընդհակառակը, կը պահէ աւելի զիրն քան զայլոցն:

Երիտաւարդուհւոյ մը որտի՛ն մէջ չկայ բուռն սէր մը՝ յորում չահե և փառասիրութիւն չունենան մաս:

Ահա ժամանակ մի կու՛գայ, յորում ամէն աղջկունք իսկ կը պարտաւորին ալի յափոյ որոշել ընելիքին չեն թողուր որ փախչին առաջին պատահութիւններն, առանց պատրաստելու անձամբ անձին երկարատեղջում մը. թուի թէ՛ ընչից համբաւելիքնց գեղեցկութեան անուան հետ ի միասին կը նուազի ի նոսա: Ընդհակառակը, երիտաւարդուհւոյ մը համար ամէն ինչ յաջող է, մինչև մարդոյն կարծիքն, որ սիրէ շնորհել անոր, զնա ցանկալի յարգարող համայն առաւելութիւնք:

Ռըչարի գեղեցիկ աղջիկներ միայն հարուստ ըլլալ երեւկացած են շնորհիւ իրենց գեղեցկութեան...

Մարդն այն որ կը դժուարի գիտնալ թէ փոխուելու վրայ է, թէ կը սկսի ծերանալ, կրնայ խորհուրդ հարցնել նորաստի կնոջ մը հայեցումաց, ում կը մերձենայ, և հարցասիրել եղանակն՝ որով նա կը խօսի իրեն, իսկ կոյն պիտի սովորի ինչ որ կը փախնայ գիտնալ. դա՛նս դպրոց: Սուղի չնըստիւր կանանց՝ ըսել իրենց ինչ որ չեն զգար, աւելի աննշան է ըսել արանց զայն զոր կղզան:

Կը պատահի երբեմն որ կին մը կը պահէ անձի մը համար բոլոր զգացած

սէրն , մինչև որ այրն այն իր կողմէն
կեղծէ նման զգալ ինչ որ չգգար :

Անտարբեր կը համարեն զայրն ,
բայց ով պիտի ուզէր համոզել կին մը
թէ կեղծ է իւր տարփածութիւն սէրը ,
և կը հարցնեն թէ տարփածութիւն ա-
ւելի զիւրին չպիտի վնէր ոտել այնմ
ուրիշ կը սիրուի , քան այնմ , որ չը-
սիրեր բնաւ զինքն :

Այլ մը կրնայ խաբել կին մը
կեղծ սիրով , բաւական է որ նա
չունենայ այլուր ուրիշ մը , զոր սիրէ
ճշմարտապէս :

Այլն մեծ աղմուկ կը յարուցանէ
ընդդէմ կնոջ զոր ոչ ևս կը սիրէ , և
կը մխիթարուի , կինն նուազ կորուստայ
երբ կը լքուի , և կը մնայ ընդեր-
կար անմխիթար :

Կանայք կը բաւական իրենց ան-
գործութեան : Երբեքն անապարծու-
թեամբ կամ սիրով :

Ընդհակառակն ժրջան կանանց
քով անգործութիւնը սիրոյ նախադու-
շակն է :

Երբ կին մը կը գրէ զայրացմամբ ,
զայրացեալ լինելն ապահով է , սակայն
նուազ յայտնի կըլլայ՝ երբ շարժեալ
է ի դուրս , կ'երևայ թէ ազգոյ և
աղնուագութիւն սէրն տխուր և լսին է ,
և թէ՛ ոչ ևս ազատ կնոջ մը ամենա-
օտարողական մէկ շահն , որ ևս ա-
ռաւել կը յուզէ զնա՝ նուազ համո-
զիչ է թէ կը սիրէ , քան ապահովիչ
անձին թէ է սիրուած :

Ա.
(Շարունակելի)

ԲՕԼ ԺԱՆԷ

ԸՆՏԱՆԻՔ

ԴԱՍ Բ.

ԸՆՏԱՆԵԱՅ ԳԼՈՒԽՆ - ԱՄՈՒՍԻՆՆ

(Շարունակելի)

Վերջապէս մարդուն՝ կնոջ վրայ
ունեցած երրորդ առաւելութիւնը՝
անկողնականութիւնն է . այսինքն ա-
ռանց կանոնակալ կարծեաց և սուանց
կրից դատելու յատկութիւնն : Անտա-
րակոյս արք ևս ունին կրքեր , յորոց
կրնան մոլորիլ , բայց ոչ կանանց չափ
յաճախ : Մարդուն բանականութիւնն
և կիրքն իրարմէ կ'որոշուին և կը բաժ-
նուին , մինչդեռ կնոջ համար հակա-
ռակն է , անոր վրայ ամէն ինչ կրքի
երևոյթ ունի , մինչև իսկ բանակա-
նութիւնը , կնոջ ապաւորութիւնները
փոխանական են այնպէս որ յաճախ
առարկայից մէկ կողմը միայն կը տես-
նէ , մանաւանդ այն կողմն որ իրեն
կը պատշաճի : Հարկ է ըսել սակայն
թէ բացառութիւններ չառ կան : Կը
գտնուին արք՝ այնքան յողորմ և
զայրացկոտ , իւրեանց անձին հետ իսկ
անհամաձայն , ամենափոքր թելադ-
րութեանց այնքան զգայուն , որ ծաղ-
րելի հակադրատիւր մը կը ներկայաց-
նեն առնական կամայ կանացի հոգւոյ
մը մէջ :

Միւս կողմանէ կը գտնուին կա-
նայք հանդարտ մտաց տէր և իրենց
կամ այլոց կրքերէն անկախ , ուղիղ
և անչափանդ իր դատաստանաւ , այն-
պէս որ ամէնէն հաստատամիտ մարդն
իսկ կը բողձայ նոյն մտաց ուղղու-
թեան և հաստատութեան : Բայց ընդ-
հանրապէս արք աւելի մտքով կը

դատին, իսկ կանայք՝ սրտով:

Մարդուն միաքն ուրեմն աւելի տարածեալ, աւելի յաջողութիւն ունեցող և աւելի հանճար ըլլալով, իշխանութեան աւելի յարմար է, որովհետեւ պատշաճութիւններն լաւագոյն ըմբռնելով, հետեւութիւններն լաւ հաշուելով, և աւելի արդարացի կերպով կշռելով օգուտն ու վնասն, ամբողջ ընտանիքի մը գոյութեան նըպաստող մեծ սրտումներն ընելու համար նախամեծար կը համարուի, քան աւելի առողջ և փափուկ միտք մը, որ սակայն անհաստատ է:

Թերեւս առարկուի թէ այս կերպով կ'ոչնչանայ երկու սեռից հաւասարութեան քրիստոնէական մեծ և գեղեցիկ սկզբունքն: Բայց թողլով քաղաքական և իշխանական հաւասարութիւնն, որոց մասին այլը միշտ բարձր գիրք մ'ունի, կայ բարոյական հաւասարութիւն մը, որ ճշմարիտ է և ակներեւ, և ընտանեաց երջանկութեան գլխաւոր պայմաններէն մինն է:

Քրիստոնէութիւնն և արդի լաւ ստորութիւնն երկու սեռից պատշաճութեանց մէջ ներմուծած է մեծ յառաջադիմութիւն, այսպէս պէտք է բացատրել. Այն ոչ ևս տէրն է կնոջ, բայց կը մնայ միշտ ինչ որ էր արդէն, այսինքն ընտանեաց գլուխն, կինն ոչ իւր գերին, ոչ իւր աղախինն և ոչ իւր հպատակն է, այլ իրաւանց օրէնքին մէջ իւր ստորադասեալն է, բարոյական օրինաց մէջ միշտ իւր հաւասարն ըլլալով:

Ապաքէն պէտք չ'է բնաւ անգիտանալ այն ազնիւ ազգեցութիւնն զոր ըստամիտ և հաստատուն մտաց տէր

կին մը կարող է ներգործել իւր ամուսնոյն կամաց վրայ:

Ուրախարի է արգարե տեսնել լաւ կանոնաւորեալ ընտանեաց մէջ, որ այր և կին ի միասին կը խորհրդակցին ընտանեաց շահերուն վրայ, առանց գաղանի խորհրդոց և առանց հաւատարմութեան, որոշումներն ի միասին կ'ընեն, առանց փնտաւելու թէ հեղինակութիւնն՝ որու կողմանէ է և կարծեաց տարբերութեան մէջ, միաամուրաբ կը յարմարին ընտանեաց գլխին հզօրագոյն ձայնին. իշխանութիւն մ'է այս որ մին ինոցանէ կը փոխելէ առանց փառասիրութեան, և միւսը զայն կ'ընդունի առանց ստորնութեան: Իսկ ընդհակառակն, ոչ ապաքէն տխուր տեսարան մ'է երբ կինն ի գործ կը դնէ գերագոյն իշխանութիւն մը, որ իւր իրաւունքն չ'է, խոնարհեցնելով զայրն, առ որ հնազանդութիւն խոտաւցած էր, բացէ ի բաց ստորնացնելով զայն, առ որ նըուիրած էր իւր ձեռքն և անձն: Եւ ոչ ապաքէն առաւել տխրաւիթ է տեսնել կին մը, որ նենգութեամբ և խորամանկութեամբ՝ զինքը սիրող ամուսինին աներեւոյթ ծառայութեան մը թաւարդներուն մէջ կը ձգէ, կեղծաւոր զիջման մը պատրանքներով զայն գերի կընէ, և սուրբ ընտանեաց սրտին մէջ կը ներմուծէ ստութիւն և խմսաւատութիւն:

Բայց եթէ կնոջ կողմանէ մարդուն վրայ գործադրուած յայտնի կամ գաղտնի ճնշումն ծաղրելի է և միանգամայն զայրացուցիչ, ամուսնոյն իւր կնոջ վրայ ի գործ դրուած ճնշումն ստորին է և դժնդակ, վասն զի զօրութեան ղեղծումն է ընդդէմ տկարու:

թեան, տկարութեան՝ որ արդէն բընութեանն և բնասանկան պատահարներով և ցաւերով բաւական փորձուած է, այնպէս որ վեհանձնութիւն մ'է խնայել նմա ամարդի թշնամանքներ, Բայց և այնպէս բռնաւորութեան տեսակներն շատ են: Կոչոտ և ասեղի բռնաւորութիւն մը կայ, որ չ'երկնջիր երբէք խտուրթին 'ի գործ դնելէ, խաղաղութեան և սիրոյ օթի տնին մէջ ահ և ստիումն սկսեալ: Յախաւուն և անշնորհ բռնաւորութիւն մը կայ, որ ունի իւր լաւ ժամերն, այլ միշտ ընդդիմախօս, որ հոգին կը ճմլէ միշտ նոր վերքերով, և չ'յաջողիր զայնս բուժիլ զլշմամբ, որ և պաղ բռնաւորութիւն մը կայ, որ ընտանեաց մէջ կը ներմուծէ զինուորական բռնութիւն: Յրկեալ և շնորհալից բռնաւորութիւն մը կայ, որ գեղեցիկ գոյներու ներքեւ, կը ձածկէ խորին անձնասիրութիւն: Բաւնի ոչքերէն կը խլէ գաղտնի արտասուքներ: Ընտանեկան բռնաւորութիւնն ամէն բռնաւորութիւններէ աւելի տաղաւակիցն և ասեղին է, վառքն զի անբուժելի է, և կամ վատն զի գործնին ինքնին ծայրահեղ չարիք մ'է, ըստ որում կինն իւր ամուսնոյն ճնշմանց դէմ չ'է կարող այլ ինչ բռնել, բայց միայն հասարակոյց արդաւրութիւնն իրեն օգնութեան կոչել, և կամ գաղտնատանական տանններու տաջեւ քաշել այն մարդն, որոյ անունը կը գրէ, ամէնուն հայեցուածքն իւր որովն տխուր զաղտնեաց վրոյ հրաւիրել, իւր զուակուսնքն անջատել իրենց հօրմէն և զիւր անձն գաղտնաբանել կանխահաս այրութեան, չը լինելով այլ ևս ո՛չ դուռտը, ո՛չ կին, և ոչ այրի, և ապրելով առանձնակի և

միանգամայն չղթայեալ:

Բայց այսօր բռնաւորութիւնն ընտանեաց մէջ յաճախակի պատահած չարիքը չէ. այդ ընդհանրացեալ չարիքն է ըբումն և սնտարբերութիւն:

(Շարունակել)

Ս. Գ. Հ.

ԳԵՂԱՆՈՅԸ

Մայրն Թերեզ թէ և գտած էր իւր բաղձանաց լրումն, սակայն ժանտ հիւանդութիւն մը գոտրիկին վրայ կը ճարակէր տակաւ, որոյ համար բարեկամ բժիշկ մը ծովու բաղնիք սահմանեց. այն ժամանակ Գեղանոյշ վեցամեայ էր, և մանկական հասակի տմէն հրապոյրներով օժտեալ լինելով իւր ցաւերն ցաւօք կը համակէին զԹերեզ, այս պատճառաւ յաճախ ծովեզրը կը տանէր խօթացեալը և ծանօթ նաւաւարներ առաքինի այրուայն հարկ եղած ծառայութիւնն կը նէին այս պարագային մէջ, այնպէս որ գոտրիկը երթալով դալով կըցաւ ծովուն ալետոյ մէջ մխրճիլ և լողալու փորձեր ընել. կինը դստեր արիական լոյղերն տեսնելով պարկեշտութեամբ իւր խնդութիւնը կը ծածկէր ու կը գառնար նմա հետ ի տուն՝ անոր փորձերն յաջող վարձատրելու համար իւր համբոյրներով:

Այս կերպով Գեղանոյշ սկսաւ տակաւ տակաւ քաջ լուրորդ մը ըլլալ, և իւր այս ջանքեր իւր ապաքինութեան յոյժ օգնեցին: Տիկին Թերեզ շատ անգամ ծովափը կեցած՝ կ'սքանչանար այն անտարանին վրայ՝ զոր գետիկն աչաց կը պարզէր Մարմարան, նոքաօրք Մարմարայի գեղեցիկութիւնները

դիտեն դնահատել, չպիտի վարանին ըսել թէ ծովանկարներու սիրահար էր Յերեզ. բանաստեղծ մը պէտք է ըլլալ խորին կերպով զգալու համար այն հմայութիւնները զորս այս ծայրածաւալ ծովը կը հանդիսանայ. ծովը քերող նաւակներ՝ որոնցմէ ուրախ երգեր կործագանգեն, կեղծն նաւաստեաց սուր շեշտերովն, ջուրց մկանանց վրայ ծովային թռչնոց երամբ իրեն զուարթ ներդաշնակութիւններով, հեռուն երևցած իշխանաց կղզիները, բոլոր այդ կղզեաց ետեէն երևցած մշուշներն՝ որոնցմով հեռաւորութիւնը կը ծածկէ գիւղեր, քաղաքներ այնքան, իսկ ստախ երբ նայուածքն կը յաճի Պօստայ հսրիզոնին վրայ՝ ուր այնքան մը կլիթներու աշտարակներ գլուխ կը բարձրացնեն, պալատներ, դղեակներ, դորանոցներ՝ խառնուած սգատերև նոճիներու հետ, անհուն խորհրդածութեան կը մղեն զմեզ, հոն կենդանի պատմաբան մը կայ ազդու, բնութիւնն, վառն զի ամէն տուրկայի մէջ թաքուն դորութիւն մը կայ որ մեզ կը ներշնչէ տպաւորութիւններ. այս աղբիւրը, ուրկէ մեր ծառաւր կանցնեմք, երբեմն երկու սիրելիք անոր քով հանգչած իրենց սիրովէպը կը յօրինէին, և որք այսօր երկուքն ևս գիրկընդխառն կը պանան իրենց երազոց աշխարհք, այս ժայռերն որք խրոխտութեամբ կարծես կը խիլախեն ծովու մրրկաց դէմ վկայ են քանի՛ քանի՛ աւերմանց, նաւային խորտակմանց, վկայ են քաջարութեանց արի հայնուալտրաց՝ որք ի Գում-գալու, և ի Սամաթիա. Քըրխատտի այդ խոնարհ աշակերտները

կը պահեն իրենց մէջ պարզութիւն, անկեղծութիւն, քաջութիւն, այսինքն առաքինութիւններ՝ որք բարձրագոյն դատուն անձերէ յաճախ իրաց կիտարութիւն, և հոսկ՝ այս ծառերն ի՛նչեր շնչեն իրենց մէջ, նոցա ոտուերներուն տակ քանի՛ լսին սգեակներ կուգան թափել իրենց արցունքն և կամ կը խօկան իրենց սրէն հոտած արեան վրայ, այս ալիք՝ բիւզանդեան փառքը և մեծութիւնը կը խօսին յաղթանակ, և այս դժխայ-աշտարակը (գըզ-գուլէսի) կարծես սրկեց կածէ այս բոլոր տեսարանաց վրայ. նայառներ, փառնայր կը շրջին մեր շուրջը և տրիտոններ ծովու ալետց վրայ կը խաղան խաղալով :

Եւ սակայն միշտ այս զմայլելի տեսարաններն չեն պատկերանար, երբ Մարմարան իւր անաստ ուղիքները յարուցանէ, երբ փրփրոցէզ մինչև երկինք բարձրանան այնուքիկ, վրիժու զառման հայծակներ թօթափին միմին ամպրոպաց փեռեկմանէ, երբ հովերու կատողի մոնչիւնները թնդաղնեն շուրջանակի աշխարհներ, այն ժամանակ արհաւրօք կը սասանի ումէն ոք : Տիկին Թերեզ քանի՛ անգամներ ականատեո եղած էր իւր մեհարանէն բնութեան այս խռովութեանց, և ողօթքի կեցած էր իւր դատրիկին հետ ընդհանուր հանդարտութեան համար : Գառը դիւզ ամենէն աւելի մրրկաց հարուածներուն ենթակայ կը գտնուէր. նորա ամուսնիքներն աւելի կը կծեծուէին, և բազում խորտակեալ նաւակներու բեկորներով կը ճոխանային. բնութեան ամէն սպառնալիքներ մեծաղ զորդ կուրստան հոն, և այն խռովայոյզ պահուն մարդ իւր երեսկայութիւնն ամփո-

գիւղով՝ կը խաղայ այն երանաւէտ վիճակին՝ զոր հրեշտակք միայն կրնան մատուցանել մահացուաց, իրենց անմահ դարաւաններուն մէջ:

Ամառներն Տիկին Թերեզ իւր դուրիկն առած Գառը-գիւղի շրջակայները կը պտտէր, որք ընդարձակ դաշտադէպերով գեղազարդուած են. ամենէն հիանալի տեսարան կընծայէր Ֆենետի ծովեզերեայ մարմանդը՝ որ ժառերով շրջապատուած էր, ամենէն աւելի՝ երկու ծառոց գլխախառնումն որ օտ խորհրդածախեան կը հրաւիրէ թէ որ և է բնականի մէջ չորին կամ բարւոյն արմատը իյնալով՝ տնկէ ուրիշ երկրորդ յատկութիւն մ'առ կը ծնայանէ. իրենց շրջագայութիւնները խիստ օգտակար ինքու հրահանգիչ գաւառեր էին գտորիկին համար, և իւր մայրն բարոյական՝ դիտէր ամէն առարկայի վրայ բարեյարմար խօսքեր խօսիլ և անոր մտաւորականը զօրացնել իւր գաւառովն շրջապատող:

Տիկին Թերեզ երբեմն երբեմն իւր աղջիկը առած գիւղին գերեզմանատունը կը տանէր ողբալու համար իւր փաղազրաւ ամուսնոյն վրայ և դալարազգեստ հողակոյտի մը վրայ՝ յորում ամբողջութեամբ էր Գեղամուշի բուն մօր ոսկրատին. սո՛ւրբ նշխարներ, որք կենաց կարճատևութիւնը տոգոյաւորէն այնքան կը յայտնեն: Տիկին Թերեզ հոն կը խօսէր կարծես հրեշտակաց հետ՝ որոյ կը յանձնարարէր իւր սիրելիներն անշնչացած, արտասուօք կը թրչէին իւր աչքերն և սրտագին հատաճներ կարճակէր: Գեղամուշը որ միշտ զուարթ կը տեսնէր զիւր մայրը, կը վարմանար անոր արտասուաց վրայ, և անմեղութեամբ

անոր կը նայէր, իսկ Թերեզա անոր վարմանաց վրայ իւր ուշադրութիւնն դարձնելով՝ կըսէր յուզեալ սրտիւ. «Վաղիւ եթէ ես ևս այս հողերուն տակ թաղուիմ, ի յիշատակ առ քեզ ունեցած սիրոյս՝ այցելէ երբեմն երբեմն հոս, որպէս զի իմ ոսկերքս խայտան գերեզմանի վէին մէջ»: Իսկ Գեղամուշ կ'ըսէր. «Ո՛հ, մայրիկ, մի խօսիր ինձ մահուան վրայ, եթէ այդպիսի չար արկած մը պատահի քեզ, այն տխուր փոխի մէջ քեզ հետ ի միասին պիտի իջնեմ, կամ իրիկ թօշնեալ ծաղիկ մը պիտի իյնամ գերեզմանիդ վրայ»:

(Երանայիկ)

ԶԱՐԿԱՅՐ

ԸՆՏԱՆԵՆԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԺԲ.

84 Նոյեմ. 27

Սիրելիդ իմ Մարքիկ

Շուշան անուհի Նոր դրացուհի մ'ունեցանք. եթէ այս նամակաւս գրեմ քեզ թէ որպիսի նկարագրի աէր կ'ին մ'է նա՝ կարծեմ չես նեղանար:

Բարեկիրթ ու տնտեսագէտ տանտիրուհի մ'է Շուշան. եկաւ թէ չէ սկսաւ իւր տունը կահաւորել. ընտրութեանն ու յարգարանաց մէջ կը փայլեցնէ իւր զգացումներն, իւր ճաշակն և իւր անարար ոգին:

Կը խորհի Շուշան տնեցոց պատրաստել մի սիրուն, պատկառելի ու կրթիչ միջավայր, ուր բարոյք աղնուան և զգացմունք ներանան:

Շուշան կարասիներ ունի գործ հայրենի տունն ժառանգ ձգած է իւրեան. նա կը գործարարայ նոցա վերայ՝ ջեր-

մեռանդ բարեպաշտի մը պէս՝ որ զըլ-
խոյն վերայ կը կրէ՝ նուիրական ու սուրբ
համարուած իրեր։ Յիշատակողից ուր-
բազան տանգներ են նոքա Շուշանին
համար։ Ի տես նոցա՝ մտադր մէջ կը
դարձնուն ընտանեկան յուշեր։ Եր-
ջանկաւորիմ պարտագոյն՝ յարում իւր
հայրն զնեց այս ինչ կարտայն, տխուր
օրերն՝ որոց յոհեալոյն վայ եղած է
այն ինչը։ մին՝ մանկութեան օրերուն
հայրենի յարկին առկա տիրած դործօ-
նէտ թիւնն յիշել տայ իւրեան, միւսն՝
բարեկեցութեան յաւելումը։ և իւրա-
քանչիւրն իւր սրտին կը խօսի անցեւորին
լեզուաւ։ յետո՛ւ որ կը մտնի տարէ զին-
քն ու կ'արիայնէ։

Տունն իւր նկարագրին հայելին է։
սուրբ միմոլորտ մի կը պատէ տունն՝
ինչպէս ընտանեկան առաքնութեանց
միմոլորտ մի կը պատէ իւր սիրտն։
Սովէն բանի տեղ կը յատկայնէ, և
ամէն բան իւր տեղը կը դնէ, տանը
պերճանքն է մաքրութիւն՝ որ ամէն
կողմ կը փայլի, կը ծփայ։

Հիւրերու ընդունելութեան յատ-
կացեալ սրահն այնպէս մը կ'ահաւորած,
յարդ արած է՝ որ ու չողիր այցելուն մէկ
տկնորակով կ'ըմբռնէ Շուշանին ճաշակը,
սովորութիւնները, նկարագիրը, և կ'ի-
մանայ թէ ինչ բան ներքին է հոն և ինչ
բան արդիւնաւոր, զի՛նչ խօսիչն է պատ-
շաճ և զի՛նչ խօսիչն՝ անպատշաճ։

Կը հաստատայ Շուշան թէ պատկերք
մեծ ազդեցութիւն ունին բարուց ու
խօսակցութեան վերայ, և կարող են
փոքրէ զայնս ի յոռին կամ իւրան։
զեղեցիկ, տղնիւ տեսարան մի ներ-
կայող պատկեր մի Շուշանին համար
քննիր զիրք մ'է։ Բայց այնպիսի

գիրք մի որ միշտ բաց է, զիրք մի՞
զոր կարող է կարգաւ ամէն մարդ,
նոյն իսկ ամենէն պարզ մարդն, ուս-
տի այսպիսի պատկեր կ'ընտրէ տանն
ի զարդ որք յանկուցանեն սիրտն ու
հայթայթեն կրթիչ խօսակցութեան
նիւթ։

Նոյն հաւատքն ունի նաեւ դրոց նը-
կատման, գրքերն՝ զորս կը դնէ սրտ-
հին մէջ՝ սեզանին վերայ՝ կամ կ'ընտ-
րէ մտանդադարտնին համար, ամէնն
ալ բարոյակից, լուրջ, օգտակար են,
և ամէնն ալ ցոյց կուտան իւր մտադ-
րութեան ուղղութիւնը, ու մտկոր-
դակն՝ յոր հասած է այն։ ամէնն ալ՝
ի հարկին՝ խօսակցութեան տեղի բար-
ձրը, աւելի վսեմ հարկոյններ կը պար-
զեն՝ բիւր անգամ աւելի այն դժու-
շազակրատութիւններէն որոց մէջ կը
կորսուին ընդհանրապէս մեր հայ տիկ-
նայք՝ երբ միմեանց տուն երթան ուն-
տութիւն։

Շուշանի տունն միջնակարգ նիւթա-
կան վիճակ ունի։ Շուշան սերտ գիտէ
բնականաց հաշուի կշիռն մեւաքը և ել-
քը, և ըստ այնմ՝ որոշած է համեա-
դումաք մի կարասեաց գնման համար։
չունի նա տնաւեր փառասիրութիւն ու
բով ուզէ յաշտ այլոց երեսիլ այն ինչ
որ չէ ինքն իրապէս։

Շուշանի համար՝ վայելչութիւնը
ճոխ վիճակն մէջ չկայանար։ այլ կրթի
ճաշակի և պարզութեան մէջ։ ուստի
կ'ընտրէ այնպիսի կարասիներ որք
դուրսն են իւր կայսութեանը, գեղա-
կեն և բարեկար։ աւելորդ բանի մի հա-
մար՝ տունը չզրկեր օգտակարէն, կը
յիշէ միշտ թէ՛ ո՛վ որ անպէտքն հա-
մար ոտակ կուտայ ի զուր՝ օր մի

կատարուի ծախել պիտանին : Մետախառնութեան հետեւելով՝ անպատու չձեռքեր մաս մի դրամադրուի որ՝ ընտանեայ հօրը ձեռացը մէջ՝ բարեք գործածութեամբ : Կը յաւերա օրէ օր տան հարստութիւնը՝ ու հետեւաբար՝ դիւրակեցութիւնը :

Կանխիկ կը վճարէ միշտ : Երբէք չգնե՞ր ապառիկ, հակառակ այն վարկին զորս կրն՞ծային նա մատուցանողք : Վասն զի այս եղանակաւ կարող է ազատաբար սակարկել, և գնել զայն որ դիւրագին է, և վասն զի գիտէ որ՝ եթէ ապառիկ գնէ, պիտի ստիպուի յետոյ վճարել միանգամայն տուկան իւրեան վատահաւած գումարին :

Մատենադարանի մի հետ Շուշան չէ մտցած թանգարան մ'ալ կազմել իւր տան մէջ՝ յատկապէս մանկանց դաստիարակութեան համար : անոր մէջ հաւաքած է ընտանի, հետաքրքրական իրեր որոց վերայ շատ անգամ՝ կը խօսի մանկանց՝ ջանալով տալ նուցա ծանօթութիւններ այդ իրաց իւրաքանչիւրին ծագմանը, շինութեանը, դորձածութեանն և օգտին վերայօք : Ջանալով այսպէս՝ մշակել նոցա մասը՝ որ կարօղութիւնները : հաստատապէս համոզուած է Շուշան՝ թէ մանուկն՝ այրութէն ճանաչելէ առաջ՝ շատ բան կարող է ստանիլ ու շատ լաւ կրթուիլ : թէ գատիարակութիւն այն չէ միայն որ գրաւոր կը լինի, այլ և այն՝ որ կը կատարուի հինգ զգայութեանօք և մտօք :

Զարգացելոց համար Մատենադարան, մանկանց համար թանգարան, այն է Շուշանի մէկ սկզբունքն ընտանեկան դաստիարակութեան ու կրթութեան նկատմամբ :

Քոյդ Վ.

ՆԱՄԱԿ Ի ԿԵՍԱՐԻԱՅԷ

Ստացած ենք բաւական ժամանակէ ի վեր Բ. Սարաֆեան էֆէնտիի նամակն : Նամակագիրը կը գանգատի Ազգ. բժշկաց մեծադոյն մասին միայն իրենց արուեստին դորձող բաւական մասովը զբաղելուն համար, իսկ շնորհակալութեամբ կը յիշատակէ այն բժիշկները, որք առօրջաբանական գիտելիքներ կը ծանօթացնեն Ազգին, որով երախտադարա կը լինի Տոքթորաց, Փէշաքանդեանի, Յակոբեանի, Իւթիւճեանի, և այլոնց, շնորհակալ կը լինի մասնաւորապէս Մ. Իւթիւհանի, որ ընդհան և բարձրագոյն բուժութեամբ կը ծառայէ : Իւթիւճեան էֆ. ի ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ խոնարհաբար Եօղզապետ Իգնատիոս Տէր Մինասեան անուն անձին Ազգ. վերնագիրը կրող տետրին՝ որ նորա հրատարակութեանց մէջ մնաւ դատած է Ազգի բժշկին անուշադրութեամբ : Նամակն կը վերջացնէ խնդրելով որ թանգարան և Մատենադարան ժողովրդեան հանդիսից ծածկերէն թարգմանութիւններն ալ իւրոյ տեղաւազեցնեն Իւթիւճեան էֆ. յօգուտաւճակաօս Մերտինէից՝ որք ստուար թիւը կը կազմեն ինչպէս ի կեսորիտ նոյնպէս և Անտուրուի բազմութիւն դատաւաց մէջ :

ՄԷԹՈՏ

ԳՐԻԾՆԱԿԱՆ ԶԵՆԱԿԻՏՈՒԹԵԱՆ

ԴԱՍ Ե.

ՏԱԽՏԱԿ Բ.

ԵՂԱՆԱԿ ԶՓԱՌՈՒԹԵԱՆ

Արդարեւ այն դատին վրայ որչափ ալ ներածութիւններ չույլենք, դարձեալ անօգուտ չը պիտի ըլլայ : Բան

դի պէտք չէ մոռնալ թէ չափաւորութիւնը ձեւադիտութեան առաջին պիղքունքն է. որն որ առանց չափերու ամենակատարեալ ճշտութեան, անկարելի է անվաղ զգեստ մը ձեւել: Բայց գաաախօսութեան սահմանին մէջ դուցէ տաղաւիկ պատճառէ: Ուստի եւ միշտ ի յօշ ածելու է ԼԱՍ ՉԱՓԵԼԸ՝ խորիսին է նպատակին: Ահա այս միայն նախարան ըմբռնելով՝ ըստ այնմ՝ հետեւեալ է ներկայ դասին:

Չափերը 14 հատ են եւ 3 ալ կըրկին, որք կը ներկայացնեն մարդկային մարմնոյ իրանին՝ արտաքին յօշմանումս այլ եւ այլ կողմանց մարմնագնահատման ծաւալը:

Ա. ՉԱՓ

Ծանօթութիւն (1) աւել. — Չափաւորութեան պատշաճ կերպարանքին համեմատ չափաւորութիւն՝ աջ կողման զէմ քաջառի կը կենանք: Եւ 10. պատկերին հետեւեալ՝ մէգրին ծայրը, ձախ ձեռաց ցոյցամատուցիս, ծոծրակիցից ոսկրին վրայ կը տեղաւորենք. յետոյ աջ ձեռքով մէգրը շոյելէն եւ աջ ուսին վրայէն սահեցնելով՝ այսպէս կիջնենք մինչեւ անութիւն տակ դրուած քանակին վերի եզրին. ոչ թուլ եւ ոչ ալ պիտի նա եւ կը դիտենք որ մէգրը խիստ բնական զիրքով շրջի յիշեալ վայրերէն: (Տես պատկեր, որ մէգրին պատկերին հպած փաքրիկ շրջանակին մէջ նշանակուած է 10 չափը, նոյնպէս միւսներն):

Այս չափը Ա. էն Բ. նշանակուած է եւ որոյ երկայնութեան հիմադրական թիւն է 34 հարմէգ:

[1] Ծոծրակ, Էն-Բ. (Էն-Բ. քէօքի):

Բ. ՉԱՓ

Իրանի հասարակութիւն — Առաջին չափին թիւը մտքերինս ըմբռնելով՝ առանց մէգրին ծայրը ծոծրակէն շարժելու. ծղեաց (1) ուղղութեամբ կիջնենք մինչեւ անութիւն, քօսային վարի եզրին, որ է Ա. էն Գ. ոչ թուլ եւ ոչ պիտի: Որոյ երկայնութիւնն է 30 հարմէգ:

Բ. ԿԵԼԻ ՉԱՓ

Կեւի (2) հասարակութիւն — Մէգրին ծայրը անակուշտին վրայ դնելով՝ ալսինքն 20. չափին վերջացած կէտին. յետոյ մէգրը բազկին (3) տակէն կիջնենք մինչեւ դատասկ (4): Որոյ երկայնութիւնն է 32 հարմէգ. բայց միշտ պէտք է սոյն չափին կէտ երկայնութիւնը գրենք: Ինչպէս որ սոյն 10. պատկերին վրայ Գ. էն Գ. եւ 16 հարմէգ. նշանակուած է: Պէտք չէ մոռնանք նա եւ սոյն չափին այսինքն Գ. կէտին վրայ դնողանդ մը չուլել որ 140. չափին նշանակային է:

Գ. ՉԱՓ

Կեւի (1) Բ. հասարակութիւն 20. պատկերին հետեւեալ չափաւորութիւն յետաւորդը (2) կը կենանք եւ դարձեալ մէգրին ծայրը ձախ ձեռքով ծոծրակին վրայ կը դետեղենք ու կըր-

[1] Միջիք, աւել պր. (դօլ)

[2] Կոնք, ազգրիւրան շրջապատը պր.:

[3] Բազուկ, ծղեաց վարի մասը. պր. (պիլէկ)

[4] Դատասկ, ձեռաց յօղաւածքը, Բ. էն:

[1] Կոնտադ. կոնտակին. ամէնէն բարձրը. Էն-Բ. էն-Բ.:

[2] Յետաւորդ, ետեւ, կոնակ. Գ. (աղբալա էնտէ):

նամէջէն (5) ուղղակի կիջներք մինչև յետաւորդման դառեալայր, որ է Ա. Էն և. մէզըը ընտկան գիրքով և ճիշտ գօտւոյն վարի եզրը. այս չափին երկայնութիւնն է 38:

Դիտ. — Երբեք չը կարծուի թէ ույն 30. չափը դառակի (4) երկայնութիւնն է. այլ ինչպէս վերն ըստեցաւ, կոնածագի բարձրութիւնը դրանալու համար է. թէ և փոխանակ ծածրակէն գօտեւայր ըսելու, պէտք է ըսէինք գօտեւայրէն ծածրակ. բայց այն ատեն մէզրին՝ անպատեհ գիրք մը առած կ'ըլլայինք: (Այն չափին առաւելութիւնը ձեռքաւորն մէջ պիտի ճանչցուի):

Դ. ԶԱՓ

Գաւակէ երկայնութիւն — 30. պատկերին հետեւելով՝ առանց մէզըը նախկին տեղէն ձգելու իջնելու է մինչև դառակ պոսինքն Ա. Էն 2: Որոյ երկայնութիւնն է 41 հարմէգ:

Դիտ. — Սոյն չափը գօտւոյն վարի եզրէն մի քանի հարմէգ աւելի վար կը գտնուի և երբեմն ալ հաւաար. նաև սոյն չափը որոշ կէտ մը չունի, այլ ճանչցուած է որ անակոշտներուն հաւասարութենէն աւելի վար կը գտնուի և ոմանք ալ ըստ հաճոյս կը սահմանեն՝ իւրեանց կողմին վայելչութիւններ ընծայեցնելու նպատակաւ: Պէտք է խոստովանինք նաև որ ներկայ թուականիս նորաձեւութիւնն ալ մեծ գեր կը խաղայ. այսինքն ուրոնք որ ետուոյց (1) կը գործածեն՝ ինքնին նոցա դառակը վեր ելած է:

(5) Կոնամէջ, կոնակին մէջտեղը, մէջոտէն ու:

(4) Գաւակ, մէջք, դայ կամ դալէ (պէլ):

(1) Ետուոյց կամ յետաւորդ, (նախնի):

Երբ յեղաշրջի այն նորաձեւութիւնը՝ այն ատեն, այժմեայն նեղ մէջքերը խիստ լայն պիտի գտնենք:

Դ. ԵՂԵ ԶԱՓ

Զգեստէ երկայնութիւն — Գործեալ 30. պատկերին հետեւելով՝ և միշտ առանց չափը ծածրակէն շարժելու, կտանենք զգեստին պահանջաւոր երկայնութիւնը: Որոյ ենթադրական թիւն է 72 հարմէգ:

Դիտ. — Սոյն չափը առնուած առանձին ձախ ձեռքը ծածրակին վրայ կը մնայ և աջն ալ երկայնութիւն հպեցնելու կը գործածուի. այն ատեն, մէզըը վերէն վար ուղղահայեաց գիրք մը կազմելով, մէջքին դէմ պարագ կը մնայ. Ուստի պէտք չէ կործել թէ՛ մէզրն մէջքին կտուլ թեամբը խրելով իջնելու է վար, այլ ընտկան գիրքը պահեն է ճիշդը:

Ե. ԶԱՓ

Թիւն (1) լայնութիւն — 40. պատկերին հետեւելով՝ թիկնամիջոցէն կըսկսինք և թիկնամի վրայէն ուղղակի կերթանք մինչև թիկնամիկուն, որ է Ը. Էն և որոյ լայնութիւն կը նշանակենք 18 հարմէգ:

Դիտ. — Սոյն չափը ջանալու է ամենաճիշդ առնել. քանզի բոլոր միւս չափերը ենթակայ են ասոր. գծադրութեան ալ՝ արդեւքը տնպակաս է. այնպէս որ հազած հանդերձին անուրիները ագեղ կըլլայ և մեր աւանդիք տեղը կը չփոթէ: Ուստի, անմիջապէս անուրի լայնութիւնները ուսին վրայ քաշելով գնդառեղով մը պրկեցն վերջը, գիւրաւ պիտի նշմարուի թիկնամի հաստատ սահմանը: Միով քանի, աջ ձեռաց բթամտամբն ալ շօշափե-

(2) Թէկն, կամ թիկունք, օճալ (քիւլէ):

լու է ծղեաց վերի ծայրին յօդուածքը և որ անդ կը վերջանայ թիկան շայնու-
թիւնը մանաւանդ որ թեթեւ չարժու՝
մ'ալ ընել տրուի չափաւորին :

Հետեւեցէք այս խրատին՝
ի յօդուածներ բարբառին :

Զ. ԶԱՓ

Առի լայնութիւն — . Դարձեալ 40.
պատկերին հետեւելով՝ ձախ ուսան-
կեան կէտէն կսկսենք և հորիզոնապէս
կերթոնք մինչև աջ ուսանկին, որ է
Թէն Թ : Այս չափին երկայնութիւնն
է 10 հարմէք . բայց միշտ կէտը նշանա-
կելով կունենանք 20 հարմէք :

Դիտ . Սոյն չափն ալ զանազան լայ-
նութեամբ կրնայ տունախը ինչպէս որ
ձեռքը և հագուելու արուեստը գեւը
ծողկած համբակ գերձախուհեաց դա-
տողութեան մէջ խողալիկ եղած էր այն-
այնպէս որ, ուսին կարը 4-5 հարմէք
դէպի ծղեաց վրայ կը կախուէր : Եւ
եթէ վրիպմամբ շինուած հանդերձը
սոյն յատկութիւնը չունենար՝ ձեռքը
արհամարհանքէ զուրկ չէր մնար : Իսկ
այսօր ալ բարբառին հակառակ պարա-
զան կը ներկայանայ . որ կարծես թէ
ծղիքը ուսերուն կէսերէն բոսած
են : Վերջապէս բոլոր այն յետադի-
մական յառաջդիմութիւնները՝ ար-
ուեստաւորաց դասուն ինքնաբոյս հան-
ճարին վիժումն է :

Իսկ այսօր գիտութիւնը մեզ կու-
սուցանէ սոյն կէտին սահմանը՝ որ է,
ծղեաց վերի մասին և ուսակրին յօդ-
ուածքն ուր որ կը վերջանան՝ ահա
ճիշտ անդ պէտք է նկատել ուսի լայ-
նութեան սահմանը . բայց գուցէ ա-
ռանց ոսկրաբանութիւն գիտնալու,
սոյն բացատրութիւնն անօգուտ լինի .
ուստի ուրիշ միջոց մ'են կը հայթայ-
թենք :

Մէկըին ծայրը ձախ ձեռաց ցու-
ցամաստման ձախ ուսանկեան կէտին
վրայ գետեղուած ժամանակ, չափա-
ւորին կ'ըսենք որ նոյն ծղին (°) թե-
թեակի շարժէ . այն ատեն մատեր-
նուս ներքեւ պիտի դրանք ծղեաց
յօդուածքն և անդ պիտի հաստա-
տենք սոյն (°) չափին կէտը : Նաեւ
նոյնը պէտք է ընենք աջ կողմինը :
Պէտք է գիտնալ թէ սոյն շարժման
գործողութիւնը գեր կողմնութեանց
վրայ կատարել հարկ կը տեսնուի,
որոց ոսկերք խրած են մանրուներ-
քեւ :

Ե. ԶԱՓ

Կարգութիւն — . 20. և 30. պատկեր-
ներուն հետեւելով՝ քանակը կա-
նենք ուղղահայեաց գիրքով մը կը գր-
նենք թիկան և աղգեցնք դէմ (կէս
կունակին վրայ, տես 20. պատկեր ուր
գրուած է քանակին գրութիւնը տեղը) :
Ետոյ գրիչը կառնենք աջ ձեռքեր-
նիս և անոր գագաթը կը հպեցնենք դո-
տեղայրին դէմ ու հորիզոնապէս կուղ-
ղենք քանակին վրայ : Այնպէս որ
քանակն ու գրիչը խաչաձև գիրք մը
կը կազմեն . և այն ատեն մէջքէն մին-
չև քանակին մէջի եղած եզրին հե-
ռաւորութիւնը գրիչով կը չափենք և
կը բերենք մէկըին հետ կը բաղդա-
տենք :

Որոյ ենթադրական չափն է 6
հարմէք :

Ե. ԿՐԻՆ ԶԱՓ

Միւս երկուսութիւն — . Դարձեալ 30.
պատկերին հետեւելով, աջ ուսան-
կեան կէտէն ուղահայեաց գիրքով մը
կիջենք մինչև գատտակ : Որ է Թէն-
Թ, և որոյ չափն է 49 հարմէք :

(°) Ծղի . կամ ծղիք, թեւ, ալիս կամ
հաշ (քոլ) :

Ը. ՁԱՓ

Կրճատիցն Գրէ Երբ — 6⁰. պատկերին հետեւելով՝ ծոծրակէն կտրուինք և ուսին վրայէն աւնելով կտրուին միջովայրէն կիջնենք մինչեւ կրճանոցին վերի եզրն. որ կտրուի կրճաններուն (*) բարձրութիւնն յառաջ կը բերէ, որ է Ա էն Ի, և որոյ երկայնութիւնն է 35 հարմէր:

Դիտ — Որչափ որ ըստեցաւ թէ կրճանոցին վերի եզրն՝ բաց Ծիշդք, և կամ 1 1/2 հարմէր վար ըլլալն է:

Նտե կրնայ ըլլալ որ առանց կրճանոցի չափ տանաի, առտի այն առտեն ալ կտրուիքրուն ամենէն դուրս տարածում հաւասարութիւնը կրնայ սահմանուիլ:

Եւ թէ ա՛յն զգեստներուն՝ որ կըրճան չը պիտի շինուի՝ այն ատեն բոլորովին աւելորդ է այն չափը:

Թ. ՁԱՓ

Աւազակիցն Բարձրագ — Դարձեալ 6⁰. պատկերին հետեւելով՝ առանց չափը ծոծրակէն ձգելու, կիջնենք մինչեւ առաջակողման զօտայն վարի եզրին, ոչ թոյլ և ոչ ալ ձիւ: Որ է Ա էն Լ, և որոյ չափն է 31 հարմէր:

Դիտ — Դարձեալ եթէ զգեստին կրճան չը պիտի շինուի, հարկ չը կայ այն չափին: Բայց հակառակ պարագային մէջ, չափը խիստ լաւ աւնելու է, որպէս զի կրճաններն լաւ ընդգրկեն մէջքին դէմ:

Ժ. ՁԱՓ

Հագուի (*) Բարձրագիցն — միշտ

(*) կրճան իրանազգեստին կտրուի ներս տանում կարելը, ինչպէս:

(*) Հազազ, պարանոցին առջեւի վտար, քիչ:

6⁰. պատկերին հետեւելով, հազազի փռէն կտկտենք և կտրուիք արամեղձին ուղղութեամբ՝ կիջնենք դարձեալ առաջակողման դօտեվայր, 9⁰. չափի կէտին վրայ: Որ է Խ էն Լ և որոյ երկայնութիւնն է 36 հարմէր:

Դիտ — Վերջապէս, եթէ ա՛յն հանդերձին որ կրճան չը պիտի շինուի բնաւ հարկ չը կայ 8⁰, 9⁰ և այն 10⁰ չափերուն:

Թէ և այս վերջինը՝ պարանոցի բացութիւնն յառաջ կը բերէ, բայց աւելի նախամեծար կընտրենք 3 չափեր ջնջել քան թէ մէկ կէտ մ'աւնենալ, և որ արդէն ուրիշ միջոց մը պիտի ցուցնենք ձեւելու ժամանակ:

Բայց թէ տարբեր խնդիր է երբոր նախորդն կառնենք, այն ատեն այս վերջինն ալ կառնենք:

ԺԱ. ՁԱՓ

Լաւագիցն Բարձրագ — 7⁰. պատկերին հետեւելով աջ ազգրէն կտկտենք և լանջքին վրայէն հորիզոնապէս կերթանք մինչեւ ձախ, որ է Ծ էն Խ, և որոյ լայնութիւնն է 38 հարմէր, իսկ կէտը կընէ 13:

Դիտ — Սոյն չափն ալ 3⁰. ին չափ ու չաղրութեան արժանի է: Ուստի ազգրին որոշելու համար, անուրի խորութեան և ուստիեան կէտի միջոցին մէջաէղը պէտք է նկատել. և թէ մէջքին ծայրը զետեղում ժամանակ դիտելու է որ ձգեաց վրայ չը դրուի, այլ այն տեղի խրած մնային մէջ: Քանզի լանջքի չափազանց լայնութեան և նեղութեան տեղութիւններն ալ կըրճան մեծ անվայելութիւններ համարուիլ:

ԺԲ. ՁԱՓ

Վաւագիցն Բարձրագ — Կրէ և 7⁰:

պատկերներուն հետեւելով մէզրն անութներուն տակէն անցնելով վանդակի շուրջը կը պատենք և կը բերենք կուծքին վրայ եր միացնենք ոչ թոյլ և ոչ ալ ձիգ: Որ է կ կ կ, և որոյ մեծութիւնն է 96 հարմէգ իսկ կէսը կընէ 48:

Դիտ — Այս երկու պատկերներուն վրայ լաւ դիտելու է թէ մէզրն ինչպէս թիկանց ստորոտէն և անութներուն բարձրէն անցնելով չըջապատուած է կուրծքին վրայ:

ԺԳ. ՁԼՓ

Դրանց ԲՅՆՔԻՆ — Դարձեալ 4⁰ և 7⁰ պատկերներուն հետեւելով գօտւոյ չըջապատի մեծութիւնը կ'առնենք, որ է Հ Հ Հ, և որոյ մեծութիւնն է 60 հարմէգ, իսկ կէսը 30:

Դիտ — Աւելորդ է ըսել թէ այն չափը առնուած ատեն, չափառութեան գօտին այլ ևս հանելու է:

Եւ թէ ըստ ճաշակի, կրնայ չափազանց ձիգ չափուիլ, իսկ առհասարակ չափաւոր պէտք է չափուի:

ԺԴ. ՁՍՓ

Կռի ԲՅՆՔԻՆ — Միշտ այն 4⁰ 7⁰ պատկերներուն հետեւելով, մէզրն կ'ոնքի շուրջը կը պատենք: Ճիշտ այն հաւասարութեան վրայ, ո՛ւր որ 2⁰ և 3⁰ չափին գնդատեղով մը նշանակած էինք: Որ է 2 2 2, և որոյ մեծութիւնն է 100 հարմէգ իսկ կէսը 50:

Դիտ — Սոյն չափը՝ իւր հաւասարութենէն վար չընկնելու չափ թոյլ առնելու է, և թէ դիտելու է որ բոլոր շուրջը 2⁰ և 3⁰ չափին հաւասարութեան վրայ գտնուի:

ԸՆԴՀԱՆՈՒՂ ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆ

Ա. Եթէ առանց կրծանի զգեստի մը չափառութիւնները չար, հրէ. 9^{րդ}. և 1^{րդ}. չափերը չափաւոր առնուէին:

Բ. Եթէ առանց թիկ և մինչև գօ-

տի վայր վերջացող իրանաղգեստ մ⁰, այն ատեն 2⁰. և 3⁰. 4⁰. և 7⁰. և 14⁰. չափերն առնել հարկ չէ. ինչպէս որ կրկին ըսած ենք զսոսնք:

Գ. Եթէ չափառուն ետուռոյց պիտի կրէ՝ այն ատեն, նախ պորթորէն բոլոր չափերն առնելու է, և յետ աւարտման չափառութեան. ետուռոյցն կապել տալով՝ 14⁰. չափը վերստին առնելու է, ու սոսն մեծութիւնն ալ նշանակելու է նախորդին հետ, փակադժի մէջ, որ անտարակոյս երկու տարբեր մեծութիւն պիտի տեսնուի:

Դ. Պէտք չէ մտնալ որ՝ 2⁰. և 3⁰. 60. , 110. , 20. , և 140. չափերուն կէս մեծութիւնները միայն պիտի նշանակուի:

Ե. Եթէ պատահինք այնպիսի անձի մը չափերն առնելու որ՝ բնական թերութիւններ ունեցած ըլլայ, ապա քրն՝ կամ ստացատող է և կամ մէկ կողմը միւսէն տարբեր՝ այն ատեն երկու կողմին համար յատուկ յատուկ չափեր առնելու է. որոնք որ աջ կողմին վրայ միայն կ'առնուէին:

Ձ. Բոլոր չափառութեան տեսողութիւնն՝ առ առուելն, երկու փարկեանէն աւելի տեւելու չէ: Քանզի մարդ մը հազիւ այնչափ միջոցի մէջ կրնայ իւր բնական դիրքովը կենալ: Իսկ այնուհետեւ կսկսի անդալապէս դէպի առաջակողմն հակիլ:

Արդ երեւակայելու է մի անգամ թէ՛ որչափ կրկնակի վարժութիւններ քնելու է, որ կարելի լինի բոլոր չափերն երկու փայրկեանի մէջ ամենայն ճշտութեամբ առնել:

Ի վերջոյ դարձեալ կը կրկնենք թէ՛ ԼԱՒ ՁՍՓԵՑԷՔ, ՈՐ ԼԱՒ ՁԵՒԷՔ:

ԽՄԱՍԳԻՐ. — Սիմոն Գաբումաճեան

ՀՐԱՏԱՐԱԿԻՉ. — Որամ Ողճեան

ՏՊԱԳՐԵԱԼ ՀՐԱՄԱՆԱԻ ՄԷՍՐԻՃԻ